

Ukrainakrisen skapar energipolitisk debatt

Rysslands invasion av Krimhalvön sätter fokus på europeiska länders beroende av rysk gas och olja. EU-toppmötet 20-21 mars gav kommissionen i uppdrag att ta fram en plan till juni för att minska energiberoendet. Toppmötet beslöt också att sätta mål för bättre överföringskapacitet mellan medlemsländerna. USA och EU har kommit överens om att öka sitt energisamarbete och frågan om export av amerikansk skiffergas är en bricka i förhandlingsspelet kring det nya transatlantiska frihandelsavtalet TTIP. Klimatkommissionär Connie Hedegaard och andra aktörer inom miljöområdet lyfter fram energieffektivitet och förnybar energi som sätt att öka energiberoendet.

Polen efterlyser en europeisk ”energiunion” för att minska beroendet av Ryssland. Premiärminister Donald Tusk vill se en mer effektiv metod för ”gassolidaritet” vid en leveranskris, än när Gazprom stängde kranarna år 2009. Synen på kol måste bli mer positiv och utvinningen av skiffergas öka menar Tusk, liksom att EU bör ge mer stöd till investeringar i bland annat nya gasledningar¹.

Polen vill skynda på sitt eget arbete för ökad energisäkerhet. Satsningarna på skiffergas fortsätter och landets plan för ny kärnkraft ska genomföras. Polens terminal för LNG-import i Świnoujście beräknas vara klar i slutet av detta år.

Polen har tillsammans med **Tjeckien**, **Ungern** och **Slovakien** uppvakttat den amerikanska kongressen för att öka exporten av skiffergas till Europa². Ungern och Slovakien pekade på möjligheten att importera gas från andra länder än Ryssland när länderna i förra veckan knöt samman sina gasnät. Slovakien får därigenom tillgång till den planerade LNG-terminalen i Krk (Kroatien) och Ungern kan lättare importera gas från Västeuropa³.

I Tyskland har förbundskansler Angela Merkel pekat på behovet av att se över den samlade tyska energipolitiken i ljuset av Ukrainakrisen⁴. Det innebär inte någon

¹ <http://uk.reuters.com/article/2014/03/29/poland-energy-idUKL5N0MQ05X20140329>

² <http://www.euractiv.com/energy/visegrad-4-want-us-gas-cut-depen-news-534009>

³ <http://www.euractiv.com/sections/energy/hungary-and-slovakia-link-their-gas-grids-301208>

⁴ <http://www.spiegel.de/wirtschaft/soziales/krim-krise-merkel-stellt-bisherige-energiepolitik-infrage-a-961144.html>

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser

Stockholm
Box 574, 101 31 Stockholm
Besöksadress: Regeringsgatan 67, 4 tr
Tel: 010 447 44 00
Fax: 010 447 44 90
info@tillvaxtanalys.se
www.tillvaxtanalys.se
Org. nr 202100-6164

Östersund (säte)
Studentplan 3, 831 40 Östersund
Besöksadress: Studentplan 3
Tel: 010 447 44 00
Fax: 010 447 44 01
Bank: Danske Bank
Kontonummer: 12 810 107 041
Swift: DABASESX
IBAN: SE6712 0000 000 12 810 107 041

Utlandskontor
Brasilia
New Delhi
Peking
Tokyo
Washington DC

Datum
2014-04-01

ändring av målen för ”Energiewende”. Angela Merkel ser energieffektivitet och förnybar energi som vägar till ökad energioberoende.

Tyska regeringsföreträdare är försiktiga när det gäller att minska importen av rysk gas. Ryssland står för mer än en tredjedel av landets gas- och oljebehov. ”Ryssland var och är fortfarande en tillförlitlig leverantör”, säger till exempel miljöminister Barbara Hendricks (SPD). Sigmar Gabriel, näringsminister och partiledare för SPD, menar att det ”inte finns några förnuftiga alternativ” till gasimport från Ryssland.

Även kristdemokraterna varnar för att skapa oro kring gasimporten. ”Det finns ingen akut fara för den tyska energiförsörjningen”, säger partiets energipolitiska talesperson i förbundsdagen, Thomas Bareiss. Han vill ändå se en terminal för import av flytande naturgas, LNG, till Tyskland. Sedan länge finns planer på en sådan terminal i Wilhelmshaven till en kostnad av uppemot 9 miljarder kronor, men ännu har inte projektet blivit verklighet. Bayern satsar mycket på nya gaskraftverk och Kristdemokraternas energiminister i Bayern, Ilse Aigner, har ifrågasatt beroendet av rysk gas⁵. Delstaten var för övrigt på 1960-talet pådrivande för att få igång importen av gas från Sovjetunionen⁶.

Parallellt med de politiska utspelen värnar de tyska energiföretag som har avtal med Gazprom sina intressen. Chefen för E.ON argumenterar till exempel starkt för ett fortsatt energisamarbete mellan EU och Ryssland⁷.

Det behövs en 25-årsplan för att öka EU-ländernas energioberoende, menar regeringen i **Storbritannien** i ett dokument som cirkulerades före EU-toppmötet i mars. Ökad import av gas från USA är en möjlighet enligt brittena, bättre transporter av gas från Irak är en ytterligare väg. (Intresse för ökat samarbete med Irak finns även inom EU:s utrikestjänst EEAS, där man ser med oro på risken för instabilitet i Irak när konkurrensen ökar från andra gasleverantörer globalt). Britterna vill också skynda på genomförandet av den inre marknaden för energi. Slutligen tar London chansen att argumentera för sitt kärnkraftsprojekt vid Hinkley Point, som nu prövas av EU-kommissionen enligt statsstödsreglerna. ”The European Commission should prioritise energy state aid cases to facilitate rapid deployment of infrastructure in the EU ensuring security of supply”, lyder en mening i dokumentet⁸.

Storbritannien ser över sitt avtal med Rosatom, som skulle göra det möjligt för det ryska företaget att bygga reaktorer i landet⁹. ”Events in Ukraine have called into question how last September's memorandum of understanding between the UK and Rosatom could be taken forward”, säger en talesperson för den brittiska regeringen. Även skiffergasen uppmärksammas. Premiärminister David Cameron menar att

⁵ <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/russische-gasimporte-barbara-hendricks-warnt-vor-panikmache-a-961348.html>

⁶ Högselius, Per (2013) *Red gas. Russia and the origins of European energy dependence*

⁷ <http://www.spiegel.de/international/business/eon-ceo-teyssen-crimea-crisis-no-danger-to-economic-ties-with-russia-a-959037.html>

⁸ <http://www.euractiv.com/energy/uk-sketches-europes-energy-alter-news-534269>

⁹ <http://www.bbc.com/news/business-26731665>

krisen i Ukraina blivit en väckarklocka för länder som är beroende av rysk gas. Skiffergas är en möjlighet att öka energioberoendet, menar han¹⁰.

Energibolaget ENI i **Italien** omprövar sin syn på South Stream-projektet, som skulle innebära leveranser från Ryssland utan att gasen passerar Ukraina. VD Paolo Scaroni beskriver framtiden för South Stream som tämligen mörk och pekar på svårigheterna att få alla de tillstånd som behövs efter Rysslands agerande i Ukraina. Energikommissionär Günther Oettinger har indikerat att EU-kommissionen inte längre har något intresse av att medverka till projektets förverkligande.

Bulgarien är ett av de EU-länder som är mest beroende av energi från Ryssland. Gazprom levererar mer än 85 procent av landets gaskonsumtion. Ryska Lukoil äger det enda raffinaderiet i landet, och står för över 60 procent av oljekonsumtionen. Kapaciteten för lagring av gas är begränsad och energisituationen är ett av skälen till att Bulgarien varit emot EU-sanktioner mot Ryssland. Det rådgivande nationella säkerhetsrådet föreslog förra veckan att landet skyndar på förbindelser med grannländernas gasnät, och utvinningen av gas i Svarta Havet¹¹.

Gasbranschen i **Spanien** pekar på potentialen i landets gassystem, som ännu inte är ordentligt sammanknutet med andra EU-länder. En ny pipeline, MIDCAT, skulle göra det möjligt att ersätta 10 procent av den gas som övriga EU idag får från Ryssland, heter det. Spanien får hälften av sin gas från Algeriet och har sju anläggningar för behandling av LNG¹².

En analys¹³ från tankesmedjan Bruegel i Bryssel har fått stor uppmärksamhet i många länder. EU kan ersätta rysk gas med andra energikällor, är budskapet. Bruegel pekar bland annat på möjligheterna att öka importen av LNG. Det finns stor outnyttjad kapacitet inom EU för att ta emot flytande naturgas, och ytterligare anläggningar är under konstruktion. Priset kan dock bli högt eftersom EU konkurrerar med länder som Japan när det gäller LNG-importen. Bruegel menar också att gaskraftverk kan ersättas med annan elproduktion, att mer olja kan användas för fjärrvärme, och att ytterligare gas kan komma från fälten i Nordsjön under ett antal år. Kritiska kommentarer till den första rapporten har fått Bruegel att revidera ned siffrorna för alternativen, men institutet menar fortfarande att det är möjligt att inom ett år ersätta bortfall av rysk gas.

Flera analytiker betonar dock de höga kostnaderna detta skulle medföra, i alla fall på kort och medellång sikt¹⁴. Andra pekar på att energibolag i EU har bundit sig i långtidskontrakt med Gazprom.

¹⁰ <http://news.yahoo.com/uks-america-wants-more-fracking-crimea-wake-call-220104832.html>

¹¹ <http://sofiaglobe.com/2014/03/24/bulgarian-presidents-consultative-council-rejects-crimea-referendum-stays-quiet-on-sanctions/>

¹² <http://www.euractiv.com/sections/energy/spanish-midcat-pipeline-replace-10-russian-gas-imports-301205>

¹³ <http://www.bruegel.org/nc/blog/detail/article/1286-interactive-chart-how-europe-can-replace-russian-gas/#.Uzk3fU8pLXI.twitter>

¹⁴ <http://www.bloomberg.com/news/2014-03-28/europe-seen-paying-twice-as-much-to-replace-russian-gas.html>